MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Päätoimittaja
Mikael Pentikäinen
Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

Monissa maissa on parlamentissa alahuone ja ylähuone. Suomessa hullujenhuone.
EUROPARLAMENTAARIKKO LIISA JAAKONSAARI (SD.) TWITTERISSÄ

Biotalous tarvitsee kunnolliset väylät

Eduskuntavaalien jälkeen valittavalla hallituksella on edessään kivinen taival. Valtion ja kuntien velkaantumista ei ole saatu kuriin, vienti ei vedä eikä työttömyys ole hellittänyt. Menoleikkausten ja verojen korotusten seurauksena kotimainen kysyntäkin on hiipunut.

On selvää, ettei tulevalla vaalikaudella suuriin menolisäyksiin ole varaa. Puolueiden pitääkin olla vaalilupaustensa kanssa varovaisia.

Pelkästään säästämällä Suomea ei kuitenkaan saada nousuun. Tulevaisuuden rakentamiseen tarvitaan tuottavia investointeja. Vaikka investoiminen on pääasiassa yritysten tehtävä, pitää yhteiskunnan huolehtia siitä, että perusrakenteet ovat kunnossa.

Biotalouteen kohdistuu perustellusti suuria odotuksia. Metsäteollisuuden suunnalta on kuulunut myönteisiä uutisia. Pitkän vaikean kauden jälkeen yritykset suunnittelevat isoja investointeja.

Jos suunnitellut investoinnit toteutuvat, lisääntyy puun tarve noin kymmenen miljoonaa kuutiometriä. Lisäksi voimalaitosten arvioidaan tarvitsevan lisää energiapuuta 5–6 miljoonaa kuutiota.

Biotaloudesta puhuttaessa unohtuu usein, että ruuan tuotanto on biotalouden ydintä.

Sekä puu- että elintarvikealan kuljetukset tarvitsevat kunnossa olevat liikenneväylät. Päättäjiltä näyttää unohtuneen, että biotalouden juuret ovat syvällä maaseudulla ja kuljetukset lähtevät pienten teiden varsilta.

Erityiset alempiasteinen tieverkko on saanut rapautua rauhassa jo vuosia. Vaikka teiden huono kunto on ollut päättäjien tiedossa, on teiden kunnossapitoon osoitettuja määrärahoja leikattu.

Pitkään jatkuneen alirahoituksen takia teiden korjausvelkaa on kertynyt jo noin 2,4 miljardia euroa. Esimerkiksi painorajoitettuja siltoja on jo 520, ja niiden määrä kasvaa nopeasti. Liikenneviraston mukaan 7 000 siltaa tulee peruskorjausikään vuoteen 2020 mennessä.

Liikenne-ja viestintäministeriö asetti noin vuosi sitten parlamentaarisen työryhmän kartoittamaan, miten liikenneverkon korjausvelkaa voitaisiin vähentää.

Työryhmän mukaan liikenne on Suomelle keskeinen kilpailukykytekijä, ja liikenneverkon huono kunto lisää kustannuksia ja vaarantaa liikenneturvallisuuden.

Työryhmän mielestä jatkossa pitää sitoutua siihen, ettei tieverkon korjausvelka kasva ja sitä saadaan vähennettyä. Korjausvelan kasvun pysäyttäminen vaatii nykytasoon verrattuna sata miljoonaa euroa lisää rahaa vuodessa. Jos korjausvelkaa halutaan edes hieman vähentää, lisärahaa tarvitaan vuosittain lisää 200 miljoonaa euroa.

Päällystetytkin tiet ovat osin huonossa kunnossa.

Lisärahan saaminen perustienpitoon on hankalaa, koska jo tehdyillä investointipäätöksillä liikennerahoista suurin osa on sidottu. Tällaisia ovat esimerkiksi noin miljardi euroa maksava länsimetron jatke ja saman hintainen Helsinki-Vantaan lentokentälle vievä Kehä-rata. Myös noin kaksi miljardia euroa maksavan Pisara-radan suunnitteleminen jatkuu.

Kysymys ei ole siitä, etteikö uusia investointeja myös pääkaupunkiseudulle tarvittaisi, vaan siitä, mihin on nyt varaa. Nykyisessä taloustilanteessa pitää rahat kohdistaa sinne, missä ne tuottavat parhaiten.

Parannusta perusväylien kunnossapitoon ensi vaalikaudella saattaa olla luvassa. Parlamentaarisen työryhmän lisäksi myös puolueet ovat valmiita lisäämään rahaa liikenneväylien kunnossapitoon. MT:n liikennepoliittiseen kyselyyn vastanneista puolueista ainoastaan vihreät olivat sitä mieltä, ettei lisärahaan ole varaa. (MT Autot&Liikenne 13.3.)

Toivottavasti puolueet muistavat lupauksensa myös vaalien jälkeen. Miljardien omaisuutta ei ole varaa päästää täysin kuralle.

Toivottavasti puolueet muistavat lupauksensa vaalien jälkeen.

Vihdoinkin yhteen

Maa- ja metsätalousministeriön (MMM) ja ympäristöministeriön (YM) yhdistäminen luonnonvaraministeriöksi näyttäisi etenevän huhtikuun lopulla alkavalla hallituskaudella.

MTK:n torstaina järjestämässä vaalipaneelissa keskusta, kokoomus sekä perussuomalaiset antoivat vahvan tuen ministeriöiden yhdistämiselle. Suurista puolueista vain SDP tyrmäsi ajatuksen. (MT 13.3.)

Vihreillekin yhdistäminen sopii, jos uusi ministeriö olisi vihreän ministerin vetämä.

Jo tällä vaalikaudella on noussut esille tarve ministeriöiden määrän vähentämiselle ja hallinnon selkeyttämiselle.

Suomalaiseen hallintoon on kaivattu normien purkutalkoita laajemminkin, mutta tarve on erityisen kova maataloudessa. Taloudellisessa ahdingossa elävää elinkeinoa on kuritettu jatkuvasti lisääntyneellä säätelyllä.

Yksi syy maatalouden byrokratiataakan kasvulle löytyy kahden keskeisen ministeriön osin ristiriitaisesta politiikasta. Oikea käsi ei ole aina tiennyt, mitä vasen tekee.

EU:ta on turha yksinomaan syyttää liiallisesta byrokratiasta, vaan normien purku on hyvä aloittaa kotipesästä. Luonnonvarojen käyttöön liittyvän hallinnon keskittäminen yhteen on luonteva askel tähän suuntaan.

Liitettäessä ministeriöitä yhteen pitää kuitenkin muistaa turvata uuden organisaation asiantuntemus nimenomaan maa- ja metsätaloutta koskevassa päätöksenteossa. Muutoin on vaarana, että mennään ojasta allikkoon.

Suomalainen viljelijä ansaitsee asiantuntevan, tehokkaan ja oikeudenmukaisen hallinnon.

VIERASYLIÖ

Luomukasvistuotantoon jatkojalostusta

Suomessa luomukasvisten tuotanto laahaa jäljessä niin valtakunnallisista luomutavoitteista kuin kuluttajien ilmaisemista toiveistakin.

Mikä on syynä siihen, että kotimaisen luomukasvistuotannon määrä ei ole lähtenyt kasvuun kuten valtaosa muista luomusektoreista?

Onko syynä tuotannon kannattamattomuus, alhainen kysyntä, puutteellinen tai vääränlainen tarjontaketju, kysynnän ja tarjonnan kohtaamattomuus, vai nämä kaikki?

Entä miten luomukasvisten markkinat toimivat muualla Euroopassa?

Varastotappiot ovat suuria

Kannattavuustarkasteluiden valossa syypää luomukasvistuotannon vähäiseen laajuuteen ei suoraviivaisesti ole tuotannon heikko kannattavuus. Esimerkiksi sipulilla luomutuotanto on useimmiten tavanomaista tuotantoa kannattavampaa, porkkanalla sen sijaan toisinpäin.

Kannattavuudessa on kuitenkin suuria tilakohtaisia eroja niin luomun kuin tavanomaisenkin tuotannon sisällä.

Eurooppalaisen mittapuun mukaan luomukasvisten hinta Suomessa on kuitenkin hyvällä tasolla. Ja tutkimuksessa haastatellut viljelijätkin olivat yleisesti ottaen tyytyväisiä luomukasviksista saamaansa hintaan, joka oli tuotteesta ja pakkaustavasta riippuen 50–100 prosenttia tavanomaista tuottajahintaa korkeampi.

Tuotteiden hinta on siis jokseenkin kohdallaan, mutta sen sijaan luomukasvisten sadoissa on petrattavaa. Sipulilla satomäärä ei ole ongelma, sillä luomusipulin sato on keskimäärin 80 prosenttia tavanomaisen sipulin sadosta.

Luomusipulitiloilla suuri ongelma on, että varastoinnin aikainen hävikki nousee ajoittain sietämättömän suureksi. Sipulinnäivetettä aiheuttavat Fusarium-sienet voivat pahana vuonna pilata lähes puolet varastoidusta sadosta. Se tarkoittaa tuotantoon uhrattujen panosten haaskausta. Pitkällä tähtäimellä se nostaa tuotantokustannusta, kun myös kompostiluokkaisen sadon eteen uhratut tuotantopanokset yritetään kattaa myyntikelpoisista tuotteista saatavilla tuotoilla.

Porkkanalla puolestaan varastointiaikainen hävikki ei ole yhtä suuri ongelma, mutta alhainen satotaso sen sijaan on.

Luomuporkkanalla sato on vain keskimäärin 40 prosenttia tavanomaisen tuotannon sadosta. Alhainen sato yhdistettynä luomuporkkanan tuotannon käsityövaltaisuuteen johtaa useimmiten luomuporkkanan tuotannon heikohkoon kannattavuuteen.

Osasyyllinen luomukasvistuotannon kannattavuusongelmaan on nykyinen tuotantorakenne. Valtaosalla luomusipulin- ja porkkana viljelijöistä kasviskohtainen tuotantoala on alle 0,5 hehtaaria.

Euroopassa julkiset ostot ovat luomukasvistuotannon tukipilari.

Vihannesviljelyssä kun tarvitaan erikoiskoneita, kylmävarasto, yms. tuotantovälineitä, niin on selvää että näiden tuotantovälineiden käyttöaste jää pienellä tilalla hyvin alhaiseksi, ja kustannukset vastaavasti nousevat hyvin suureksi tuotettua satoyksikköä kohden. Tarjolla kun ei yksinkertaisesti ole järkevän kokoista ja hintaista kalustoa niin pienille tuotantoaloille.

Jatkojalostus on olematonta

Suomessa luomukasvikset päätyvät useimmiten kotimaan kuluttajamarkkinoille. Tuottajien vähäinen halukkuus jatkojalostaa kasviksia, esimerkiksi kuoria niitä, heikentää huomattavasti suurtalouksien mahdollisuuksia käyttää luomukasviksia. Toisaalta, myös kuluttajamarkkinoiden hyvä hintataso ohjaa tehokkaasti luomukasviksia kuluttajamarkkinoille.

Luomukasvisten kuluttajamarkkinoilla on käytännössä kaksi vallitsevaa toimintatapaa.

Suurten, mutta harvalukuisten, luomukasvisviljelijöiden jakelustrategiana ovat tukkutoimitukset, valtakunnallinen jakelu, verkostoituminen muiden toimijoiden, markkinointiyhtiöiden ja/tai pakkaamon kanssa. Kaupan keskusliikkeet suosivat näitä isoja luotettavia ja ammattimaisia toimijoita, eivätkä näe mielenkiintoa laajentaa toimittajakuntaa.

Pienet luomukasvisviljelijät sen sijaan toimivat usein yksin, ilman verkostoja. He toimittavat tuotteensa suoraan vähittäiskaupan toimipisteisiin, ruokapiireille, yksittäisille ammattikeittiöille tai myyvät tuotteita toreilla.

Näiden lukuisten pienten luomutuottajien osalta ongelmana on tuotteiden saattaminen kuluttajan ulottuville. Haasteena, mutta myös suurena mahdollisuutena, on juuri näiden lyhyiden toimitusketjujen kehittäminen nykyisessä teknologia- ja arvoympäristössä.

Luomukasvismarkkinoilta puuttuu nykyisin vielä niin sanottu takaportti. Koska luomukasvisten jatkojalostus on vielä olematonta, ylitarjonnan aiheuttamia markkinointiongelmia ei voida tasata ohjaamalla tuotteita ruuhkatilanteessa jatkojalostukseen.

Myöskään heikompilaatuisille tuotteille, tai varastointikelvottomille tuotteille ei jatkojalostuskanavan puuttuessa ole nykytilanteessa juuri kompostia parempaa osoitetta. Tavanomaiseen jalostukseen hyvin pienien satunnaisten erien myyminen on lähes mahdotonta.

Näin meillä, entä muualla?

Eurooppalaisten luomukasvistoimijoiden haastatteluista kävi ilme, että vähittäiskaupalle toimittavat tuottajat joutuvat Euroopassa kohtaamaan kovaa hintakilpailua. Tilanne ei onneksi ole yhtä kireä Suomessa, sillä suomalaiset kuluttajat arvostavat vielä toistaiseksi kotimaisuutta. Ja toisaalta, vähittäiskauppaan toimittavia suuria keskenään kilpailevia kotimaisia luomukasvistuottajia on vähän.

Useissa Euroopan maissa julkiset ostot ovat luomukasvistuotannon tukipilari. Meillä sen sijaan julkisten ostojen osuus on vähäinen ja tuottajat toimivat lähes yksinomaan kuluttajamarkkinoilla.

Julkisen puolen tukipilarin rakentaminen edellyttää tuotteiden jalostusasteen nostamista, mutta yhtä lailla julkisia hankintoja koskeva poliittiset linjaukset joko vahvistavat tai murentavat luomukasvisten julkisen sektorin käytön tukipilaria.

Jos Euroopan suurista luomumaista halutaan ottaa oppia Suomeen, on tuliaisina yhteistyön rakentaminen koko ketjussa tuottajalta asiakkaalle ja tuotantotavan kestävyyttä ja tuotteiden laatua korostava markkinointi, jotka lisäävät luomutuotantotavan ja luomutuottajien arvostusta.

ANU KOIVISTO
SARI IIVONEN
Koivisto on tutkija Luonnonvarakeskuksessa ja Iivonen tutkimuskoordinaattori Helsingin yliopiston Ruralia-instituutissa.

RAHIKAINEN

LEHTIKATSAUS

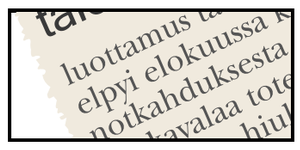

Häpeällinen huipentuma

Etelä-Suomen Sanomien mukaan eduskunnan viimeinen työviikko oli epäonnistumisten vaalikauden häpeällinen huipentuma.
”Mahdollisuuden eduskunnan omienkin pelisääntöjen vastaiseen kikkailuun antoi hallitus, jolle tuotti suuria vaikeuksia valmistella lakiesityksiä riittävän rivakasti ja laadukkaasti. Ratkaiseva viive, joka näkyi loppuun saakka, syntyi heti lähdössä, kun uusi hallitus pääsi aloittamaan työnsä normaalia myöhemmin huhtikuulle siirrettyjen vaalien ja pitkittyneiden hallitusneuvottelujen takia.

Myös vaalikauden suurille taloudellisille epäonnistumisille luotiin pohja jo hallitusneuvotteluissa, joissa poliitikot ummistivat silmänsä tosiasioilta ja kaunistelivat asiantuntijoiden ennusteet omille tavoitteilleen sopivammiksi.

Tämän johdosta hallitus joutui paniikinomaisesti runnaamaan kokoon useita miljardiluokan sopeuttamispaketteja.”

Meijerikentällä kuohuu

Karjalaisen mukaan maitomarkkinoilla on siirrytty markkinatalouden aikaan.
”Valiolaiset tuottajat saivat maidosta pitkään hyvää hintaa, jopa Euroopan parasta. Nyt yhtiön ja keräilyosuuskuntien maksukyky on romahtanut ja hinnat laskeneet huomattavasti. Arlan ja muiden yksityisten meijerien kilpailukyky on parantunut ratkaisevasti.

Maitomarkkinat ovat astuneet markkinatalouteen. Osa valiolaisista tuottajista on vaihtanut meijeriä paremman hinnan perässä, ja Valio puolestaan on ilmoittanut, ettei takaisin ole automaattista tulemista (Karjalainen, 11.3.).

Kuviossa ei ole mitään ihmeellistä. Tuottaja valitsee, minne myy, ja meijeri, mistä ostaa. Sitten vielä kauppa valitsee, mistä ostaa ja mitä myy ja hännän huippuna kuluttaja, mistä ostaa ja mitä. Tunnetunkin brändin on vaikea kilpailla silloin, kun kuluttaja ei saa mitään lisäarvoa purkin logosta. Tämä on tilanne maitopurkkihyllyssä.

Valion pysyminen voimakkaana innovaatioyrityksenä on kuitenkin tärkeää koko Suomelle, myös Pohjois-Karjalalle.”

KOLUMNI: HENRIK SCHÄFER

Helppo energia vie harhaan

Kevättalvi on sopivaa aikaa polttopuiden tekoon, koska puu kuivuu hyvin ulkosalla. Lähikuukausien ajan haihdunta todennäköisesti ylittää sadannan.

Polttopuiden teko seuraavaa talvea varten on mukavaa ja hyödyllistä puuhaa. Kaksintaistelu oksaisen koivunkänkkänän kanssa tekee kouriin ja vähän joka paikkaan tuntuvalla tavalla selväksi, mitä se energia on.

Joka watti kulkee käsien kautta. Vieläpä moneen kertaan: metsästä pihalle, sieltä halkomapölkylle, edelleen liiteriin, taloon sisälle ja lopulta tulisijaan. Ai niin, ja tuhkat pitää vielä kantaa ulos. Kyllä ei tule takkatuli töpselistä!

Silti olen päässyt hyvin helpolla: tänä talvena oli aika kaataa pihalla ja tienvierustan sähkölinjan alla kasvavaa puustoa. Kaadosta huolehti osin verkkoyhtiö. Yksi runsaasti voimia vaativa vaihe, kuljetus metsästä pihaan, jäi kokonaan pois. Karsin ja katkon moottorisahalla, aikamoista huijausta sekin verrattuna käsisahan käyttöön.

Kerrostaloeläjällä käsitykset energiasta hämärtyvät helposti. Lämpö ilmestyy patteriin tai lattian alle ties mistä putkesta, ja se maksetaan yleensä osana taloyhtiön vastiketta. Väänsipä termostaatin kuinka täysille tahansa, lämmön lisääminen aiheuttaa vaivaa vain pienen ranneliikkeen verran. Tavallisesti lasku tasataan kaikkien asukkaiden kesken, mikä ei motivoi ajattelemaan kulutusta.

Puulämmittäjä sanoo soromnoo – pökköä pesään vaan ja lämmintä riittää.

henrik.schafer@maaseuduntulevaisuus.fi

On myös helppo ajatella, että kaikenlaiset palvelut olisivat aineettomia hyödykkeitä. Kuitenkin jokainen koulu, terveyskeskus, teatteri ja kioski pitää lämmittää. Suhtautuminen energiaan on hyvä esimerkki yhteiskuntamme ekologisten ongelmien syistä: kun mikään ei ole muistuttamassa aineellisista reunaehdoista, on houkuttelevaa unohtaa ne kokonaan.

Helppo energia viettelee paitsi arjessa myös koko valtakunnassa.

Vuosikaudet on kauhisteltu Suomen riippuvuutta sähkön tuonnista. Viime vuonna tuonti kattoi yli 20 prosenttia kulutuksesta. Tarkkaan ottaen sähköä ei ole tuotu, koska olisi ollut pakko, vaan siitä syystä, että tuonti on ollut edullisempaa kuin kotimaisen tuotannon lisääminen.

Tuontisähkö on halpaa, koska Ruotsissa ja Norjassa riittää vesivoimaa. Lauhat talvet ja teollisuuden hiipuminen ovat entisestään laskeneet hintaa. Lisäksi tuulisähkön osuus on noussut ripeästi. Sen suurmaita Pohjolassa ovat Tanska ja Ruotsi. Tuulivoima on tuotantokustannuksiltaan lähes ilmaista, mutta rakentaminen vaatii yhteiskunnan tukea.

Sähkön tuonti on alkanut kääntyä todelliseksi tuontiriippuvuudeksi, kun harvakseltaan talvipakkasilla tarvittuja hiili- ja kaasuvoimaloita suljetaan kannattamattomina. Fortum päätti viime vuonna ajaa alas voimaloita Inkoossa, Pohjolan Voima purkaa voimalaa Kotkassa. Uutta kapasiteettia ei synny hetkessä.

Lisäydinvoiman piti taata edullinen, kotimainen sähkö, mutta Olkiluodon kolmosreaktorihan valmistuu tunnetusti aina kolmen vuoden kuluttua.

Tilanne on vähän kuin havahtuisi polttopuiden tarpeeseen vasta syksyn koittaessa. Vaikka kuinka aloittaisi rehkimisen, ei auta, kun tuore puu ei millään ehdi kuivua ajoissa. On siis pakko ostaa vieraalta.

Tuontisähkö on jopa niin halpaa, että joidenkin arvioiden mukaan Fennovoiman uuden ydinvoimalan kannattavuus on uhattuna. Saa ollakin aika noitatohtori, jos rakentaa uuden voimalan tuottamaan kannattavasti sähköä nykyisin tavalliseen pörssihintaan, kolme senttiä kilowattitunti. Hyvä jos polttopuutakaan saa noin edullisesti. Kuivina koivuklapeina hinta vastaisi 50 euroa pinokuutiometriltä.

Mitä siis pitäisi tehdä, kun naapurimaissa poljetaan sähkön hintaa tuulivoiman voimin? Osin Suomi on päättänyt lähteä kisaan mukaan. Vuoteen 2020 mennessä tuulivoiman määrä moninkertaistuu. Kaavailtu 2 500 megawatin kapasiteetti on kuitenkin vielä vaatimatonta Ruotsiin ja Tanskaan verrattuna.

Jospa vaan hyväksytään tilanne? Antaa ruotsalaisten ja tanskalaisten maksaa tuulitukiaisia, ja nautitaan me täällä halvasta ekosähköstä. Toivotaan, että merikaapelit eivät katkea, ainakaan ennen kuin Olkiluodossa on valmista. Ja vaikka katkeaisivat, puulämmittäjä sanoo soromnoo – pökköä pesään vaan ja lämmintä riittää.